

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 23.12.2003
KOM(2003) 829 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE**

**Vuosi kestävän kehityksen huippukokouksen jälkeen:
sitoumustemme täytäntöönpano**

{SEK(2003) 1471}

1. JOHDANTO

Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous (WSSD) pidettiin syyskuussa 2002, ja siihen osallistui noin 100 maailmanjohtajaa ja edustajia 193 valtiosta. Sidosryhmät saivat liikkeelle yli 8 000 osallistujaa eri kansalaisjärjestöistä, yrityksistä ja muista ryhmistä.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa vahvistettiin uudelleen Rion periaatteet, Agenda 21 -toimintaohjelma sekä Agenda 21:n täytäntöönpanon jatkamista koskeva ohjelma. Kestävän kehityksen huippukokouksessa pyrittiin elvyttämään Rion henkeä painottamalla voimakkaasti sitoumusten täytäntöönpanoa. Tällä tavoin huippukokous säilytti kestävää kehitystä koskevan kysymyksen yhtenä kansainvälisen politiikan tärkeimmistä aiheista.

Vuosituhatien kehitystavoitteiden,¹ Dohan kehitysohjelman ja Monterreyn konsensusasiakirjan ohella kestävän kehityksen huippukokouksen tulokset ovat hyvin olennainen osa kestävään kehitykseen tähtäävää maailmanlaajuista yhteistyötä. Tärkeimpiä näistä tavoitteista ovat:

- köyhyyden poistaminen
- kestävien tuotanto- ja kulutustapojen löytäminen
- sellaisten luonnonvarojen suojele, joihin tulevien sukupolvien taloudellinen ja sosiaalinen kehitys perustuu.

Maailmanlaajuistuminen on todellinen ja vakaasti etenevä prosessi. Jos maailmanlaajuistuminen valjastetaan asianmukaisesti palvelukseemme, se voi tuoda mukanaan paljon hyötyä, esimerkiksi vaurautta, kaupan kasvua, kulttuurivaihtoa ja lopulta myös rauhaa. Euroopan komission mielestä tähän tarvitaan vahvoja kansainvälisiä elimiä, joiden avulla voidaan taata hyvä hallintotapa ja kaikkien osallistuminen prosessiin. Nyt Irakin sodan jälkimainingeissa, kun myös kansainvälinen kauppajärjestelmä kokee vaikeita aikoja, monenvälisyyden tukeminen on tärkeämpää kuin koskaan.

Mikäli maailmanlaajuiset instituutiot haluavat ansaita maailman kansalaisten luottamuksen, niiden on pystyttävä täyttämään edellä mainitut tavoitteet. Kehitystä on tapahduttava kaikissa maailmanlaajuisissa kysymyksissä, ja on pidettävä mielessä, että ratkaisujen olisi perustuttava mieluiten toisiaan tukeviin toimiin, joilla tuetaan kestävyttä, kauppaa ja rahataloutta. Näin voidaan parantaa saavutuksia ja lisätä tehokkuutta.

EU:n on puolestaan täytettävä sitoumuksensa ja toteutettava ne kunnianhimoiset tavoitteet, jotka se hyvin määrätietoisesti asetti itselleen Johannesburgissa.

Tämän EU voi tehdä vain yhteisten ponnistelujen avulla. Jäsenvaltioiden, Euroopan parlamentin ja muiden EU:n toimielinten sekä sidosryhmien on kaikkien osallistuttava prosessiin, jotta EU voi onnistua tehtävässään.

¹ Vuosituhattulistuksessa, jonka on hyväksynyt 147 valtionpäämiestä ja 189 Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenvaltiota, esitetään kestävän kehityksen ohjelmille kahdeksan toisiaan tukevaa vuosituhatien kehitystavoitetta (Millennium Development Goals) sekä 18 niihin liittyvää lisätavoitetta.

EU:n yleinen kestävä kehityksen strategia hyväksyttiin Göteborgin Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 2001. Samalla kun neuvosto hyväksyi tämän laajan strategian, se lisäsi ympäristöulottuvuuden kasvua, työllisyyttä ja vaurautta koskevaan Lissabonin strategiaan. Kuluvan vuoden maaliskuussa Eurooppa-neuvosto lisäsi kestävä kehityksen strategiaan muutamia lisätavoitteita osana EU:n kestävä kehityksen huippukokouksen seurantatoimia.

Kestävä kehityksen strategian arviointi, joka on tarkoitus toteuttaa seuraavan komission virkakauden alussa, on tärkein väline kestävä kehityksen huippukokouksessa tehtyjen sitoumusten täyttämiseksi ja kestävä kehityksen ulkoisen ulottuvuuden sisällyttämiseksi strategiaan. Euroopan parlamentilla, neuvostolla ja muilla EU:n toimielimillä on sen jälkeen mahdollisuus osallistua aktiivisesti laajempaan kestävä kehitystä koskevaan keskusteluun ja esittää omia näkemyksiään. Arvioinnin yhteydessä kuullaan myös laajasti eri sidosryhmiä.

Rajoittamatta myöhemmin toteutettavaa kestävä kehityksen strategian arviointia tai strategian monialaisia tavoitteita, tässä tiedonannossa luodaan katsaus kestävä kehityksen huippukokouksen täytäntöönpanossa toistaiseksi tapahtuneeseen edistykseen ja tehdään yhteenveto EU:n tässä tarkoituksessa toteuttamista sisäistä ja ulkoisista toimista.

2. KESTÄVÄN KEHITYKSEN HUIPPUKOKOUKSESSA SOVITUT PÄÄTAVOITTEET

Kestävä kehityksen huippukokouksen tärkeimmät tulokset ovat seuraavat:

- Kestävä kehitystä koskeva Johannesburgin julistus, jossa maailman johtajat sitoutuvat tavoittelemaan maailmanlaajuisia vaurautta ja rauhaa vähentämällä köyhyyttä, suojelemalla maapallon luonnonvaroja ja edistämällä inhimillistä kehitystä;
- Johannesburgin toimeenpanosuunnitelma; toimintasuunnitelma, jossa asetetaan määräaikoihin sidotut erityistavoitteet.

Johannesburgin huippukokouksessa sai alkunsa yli 200 kumppanuushanketta, joita ovat muun muassa EU:n vettä koskeva aloite "Water for Life", köyhyyden poistamista ja kestävä kehitystä koskeva EU:n energia-aloite ("Energy for Poverty Eradication and Sustainable Development") sekä metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa koskeva aloite ("Forest Law Enforcement, Governance and Trade"). Nämä kumppanuushankkeet, jotka on tarkoitettu hallitusten, kansainvälisten järjestöjen ja sidosryhmien yhteisen toiminnan välineiksi, olivat keskeisiä edistysaskelia siirryttäessä sanoista tekoihin.

Johannesburgin huippukokouksessa vahvistettiin myös, että kansainvälinen yhteisö tukee monenvälisyyttä. Maailman johtajat vahvistivat uudelleen sitoutumisensa *Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan ja kansainvälisen lainsäädännön periaatteisiin ja päämääriin sekä monenvälisyyden vahvistamiseen* ("to the principles and purposes of the Charter of the United Nations and international law, as well as to the strengthening of multilateralism") sekä vakuuttivat kohtaavansa yhdessä kestävä kehityksen maailmanlaajuiset haasteet.

Kestävä kehityksen huippukokouksessa hyväksyttiin monia uusia määrällisiä tavoitteita ja vahvistettiin uudelleen kansainväliset kehitystavoitteet, erityisesti vuosituhaten kehitystavoitteet.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa sovitut päätavoitteet

- Puolitetaan vuoteen 2015 mennessä niiden ihmisten määrä, joilla ei ole puhdasta juomavettä eikä mahdollisuutta kunnollisiin saniteettipalveluihin.
- Lisätään nykyaikaisia energiapalveluja, energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä sekä tuetaan vahvemmin Uusi kumppanuus Afrikan kehittämiseksi (NEPAD) -aloitteeseen sisältyvää tavoitetta, jolla pyritään takaamaan energiapalvelut vähintään 35 prosentille Afrikan kansalaisista 20 seuraavan vuoden aikana.
- Käännetään mahdollisimman pian nykyinen luonnonvarojen häviämiseen johtava kehityssuuntaus toteuttamalla strategioita, jotka sisältävät ekosysteemien suojeluun tähtääviä tavoitteita ja joiden avulla pyritään maa- ja vesivarojen sekä elollisten luonnonvarojen integroituun hallintaan, samalla kun vahvistetaan alueellisia, kansallisia ja paikallisia valmiuksia.
- Hidastetaan biologisen monimuotoisuuden häviämistä huomattavasti vuoteen 2010 mennessä, ja pysäytetään kalavarojen väheneminen.
- Minimoidaan kemikaalien haitalliset vaikutukset (erityisesti varmistamalla, että vuoteen 2020 mennessä on lopetettu sellainen kemikaalien käyttö, joka vahingoittaa ihmisten terveyttä ja ympäristöä).
- Kehitetään kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys.
- Aloitetaan kestävä kehitys strategioiden täytäntöönpano kaikissa valtioissa vuoteen 2005 mennessä.

EU osallistui Johannesburgin huippukokoukseen kunnianhimoisin periaattein, jotka perustuivat komission helmikuussa 2002 antamassa tiedonannossa "Kestävään kehitykseen tähtäävä maailmanlaajuinen yhteistyö"² esitettyihin ehdotuksiin. EU:lla oli kestävä kehityksen huippukokouksen neuvotteluissa johtava asema, ja se lupasi mennä monessa asiassa, muun muassa uusiutuvia energiavaroja koskevassa kysymyksessä, monenvälisiä sitoumuksia pidemmälle.

EU:n on osoitettava erityisesti, miten se aikoo täyttää maailmanlaajuiset sitoumuksensa. Kuten komission vuoden 2003 yhteenvetoraportissa³ todetaan, näiden sitoumusten täyttäminen edellyttää pitkäaikaisia ponnisteluja, joissa keskitytään politiikan johdonmukaisuuteen, kestävään maailmanlaajuistumiseen ja kestäviin kulutus- ja tuotantotapoihin – sekä EU:ssa että kansainvälisesti – sekä köyhyyden vähentämiseen, resurssien siirto mukaan luettuna. EU osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja monenvälisiin prosesseihin tukeakseen kestävä kehityksen huippukokouksessa asetettuja tavoitteita.

² KOM(2002) 82 lopullinen.

³ Vuosittaisessa yhteenvetoraportissa esitetään Eurooppa-neuvoston kevätkokoukselle Lissabonin strategian täytäntöönpanon etenemistä koskeva katsaus, KOM(2003) 5 lopullinen/2.

EU:lla on asianmukainen toimintakehys sitoumusten täytäntöönpanoa varten. Maaliskuussa 2003 Eurooppa-neuvosto lujitti EU:n kestävän kehityksen strategiaa määrittämällä ensisijaiset tavoitteet EU:n toimille, joilla on tarkoitus saavuttaa muun muassa Johannesburgissa, Dohassa ja Monterreyssä sovitut kunnianhimoiset tavoitteet. Itse asiassa kestävän kehityksen huippukokouksen tuloksia saatetaan parhaillaan osaksi EU:n sisäpolitiikkaa.

Eurooppa-neuvoston kevätkokouksessa 2003 sovitut ensisijaiset tavoitteet

- Toteutetaan Johannesburgissa sovitusta uusista tavoitteista johtuvat tehokkaat toimet seuraavilla aloilla: vesihuolto ja saniteettipalvelut, meriympäristön suojelu, heikentyneet kalakannat, kemikaalit ja luonnonvarat, mukaan luettuina metsät ja biologinen monimuotoisuus.
- Varmistetaan, että Monterreyssä tehtyä sitoumusta julkisen kehitysavun nostamiseksi 0,7 prosenttiin aletaan toteuttaa.
- Edistetään yritysten sosiaalista vastuuta ja ympäristövastuuta EU:ssa ja kansainvälisesti.
- Edistetään kestävää ja oikeudenmukaista kauppaa erityisesti kehittämällä kestävän kehityksen mukaisesti valmistettujen hyödykkeiden kaupalle kannustimia ja suosimalla kestävän kehityksen kanssa sopusoinnussa olevia vientiluottoja.
- Kehitetään edelleen ja toteutetaan EU:n vesialoitetta "Water for Life" sekä köyhyyden poistamista ja kestävää kehitystä koskevaa EU:n energia-aloitetta.
- Myötävaikutetaan alueellisten kestävän kehityksen strategioiden kehittämiseen esimerkiksi Euromed-prosessista saatujen kokemusten perusteella.
- Laaditaan pikaisesti sekä kansainvälisellä että EU:n tasolla kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys. EU:n olisi oltava tässä työssä johtavassa asemassa.
- Vahvistetaan ympäristöalan kansainvälistä hallintoa, mikä saattaa johtaa UNEPin (YK:n ympäristöohjelma) muuttamiseen sellaiseksi YK:n erityisjärjestöksi, jolla olisi laaja toimivalta ympäristöasioissa.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sekä sisäistä että ulkoista johtajuutta ja synergiaa, jotta voidaan välttää haitallisia vaikutuksia, päällekkäisyyksiä ja poliittisia ristiriitoja. Poliitikkojen johdonmukaisuuden lisääminen myös sisäisten ja ulkoisten poliitikkojen välillä on kestävän kehityksen tärkein haaste sekä laajentuneessa EU:ssa että maailmanlaajuisesti. Tässä tilanteessa on tärkeää korostaa, että tärkeimpien YK:n konferenssien seurantaprosessit liittyvät läheisesti toisiinsa ja että kansainvälisen yhteisön on pyrittävä välttämään töiden päällekkäisyyttä ja keskenään ristiriidassa olevia ohjelmia.

Vastaavasti on tärkeää edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä sekä EU:n sisäisten sidosryhmien välillä että niiden ja EU:n ulkopuolisten kumppaneiden välillä. Näistä tärkeimpiä ovat kehitysmaat, joissa on lisättävä tietoisuutta ja edistettävä kestävyiden haasteiden sisällyttämistä strategioihin, jotka koskevat kehitystä ja köyhyyden vähentämistä.

Euroopan komissio kehittää parhaillaan kestävän kehityksen indikaattoreita käsitelleen työryhmän työn pohjalta kattavaa arviointi- ja raportointijärjestelmää, joka perustuu erityisiin indikaattoreihin. Kestävän kehityksen huippukokouksen täytäntöönpanoa koskevat ensisijaiset tavoitteet ovat tärkeä osa järjestelmän perustana olevaa indikaattorikehystä.

3. SISÄPOLIITTISET NÄKÖKOHDAT

On tärkeää lisätä politiikkojen johdonmukaisuutta osittain siten, että arvioidaan EU:n poliittisten ehdotusten erilaisia sisäisiä ja ulkoisia vaikutuksia. Myös luonnonvarojen kestävällä hallinnalla sekä kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämisellä on tärkeä merkitys kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittujen tavoitteiden täytäntöönpanon kannalta EU:ssa. Lisäksi EU:n laajentuminen on yksi tärkeä tekijä, joka jo sinänsä edistää kestävästä kehitystä.

3.1. Johdonmukaisuus: EU:n kestävän kehityksen strategia ja sen ulkoiset vaikutukset.

Politiikkojen johdonmukaisuus on haastava käsite, jolla on monta ulottuvuutta.⁴ EU:n sisäisten politiikkojen johdonmukaisuutta voidaan parantaa huomattavasti sisällyttämällä kestävyys tavoitteita tehokkaammin EU:n eri politiikkoihin. EU:n sisäpolitiikalla voi olla vaikutuksia myös muihin maihin, ja sen vuoksi se voi vahingoittaa erityisesti EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteita. Molemmat näkökohdat (sisäisten politiikkojen johdonmukaisuuden varmistaminen ja haitallisten vaikutusten ehkäiseminen EU:n ulkopuolella) on otettu huomioon monissa EU:n politiikoissa, esimerkiksi maatalous-, kalastus-, liikenne- ja energiapolitiikassa:

- Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) vuonna 2003 hyväksytyn uudistuksen myötä otetaan pitkä askel kohti kestävä eurooppalaista maatalousmallia ja luovutaan kauppaa vääristävistä ja tuotantoon perustuvista tuista. Tuotantomääristä riippumattoman tuen käyttöönoton, hyvien käytäntöjen, ympäristöehtojen, maaseudun kehittämistoimien ja valvontajärjestelmien ansiosta uudistuksella tuetaan kestävämpää maataloutta. Uudistuksessa edellytetään ympäristöön, elintarvikkeiden turvallisuuteen ja eläinten hyvinvointiin liittyvien vaatimusten noudattamista. Tällä pitäisi olla huomattavan myönteisiä vaikutuksia maaperän hedelmällisyyden säilyttämiseen sekä biologisen monimuotoisuuden, puolittain luonnontilaisten elinympäristöjen ja maisemien suojeluun, ja sen pitäisi myös parantaa tuotantopanosten ekologista tehokkuutta.
- Yhteisen kalastuspolitiikan ehdotetun uudistuksen avulla kehitetään kalastusta koskeva ekosysteemiin perustuva lähestymistapa, joka noudattaa turvallisia biologisia rajoja. Uudistuksen myötä poistetaan myös kapasiteettia lisäävät tuet. Yhteisön kalastuskumppanuussopimuksista⁵ joulukuussa 2002 annetussa tiedonannossa myönnetään, että johdonmukaisuus kehitystavoitteiden kanssa on varmistettava ja että kalavarojen kestävä hoitoa on tuettava maailmanlaajuisesti.

⁴ Ks. komission tiedonanto "Kestävään kehitykseen tähtäävä maailmanlaajuinen yhteistyö", KOM(2002) 82 lopullinen, ja "2003 Environment Policy Review" (vuoden 2003 ympäristöpolitiikan tarkastelua koskeva asiakirja).

⁵ Komission tiedonanto yhdenmukaisesta toimintakehyksestä kolmansien maiden kanssa tehtäviä kalastuskumppanuussopimuksia varten, KOM(2002) 637 lopullinen.

- Vihreässä kirjassa "Energiahuoltostrategia Euroopalle"⁶ ja valkoisessa kirjassa "Eurooppalainen liikennepolitiikka vuoteen 2010"⁷ esitetyillä toimilla voidaan lisätä sisäisten ja ulkoisten politiikkojen johdonmukaisuutta ottamalla niissä paremmin huomioon kestävyysvaatimukset. Valkoisessa kirjassa on monia ehdotuksia haitallisten ympäristövaikutusten torjumiseksi ja liikenne- ja ympäristöriskejä ehkäisemiseksi. Näiden toimien täytäntöönpanolla edistetään merkittävästi kestävä kehitystä. Myös ympäristöön haitallisesti vaikuttavien energiatukien poistaminen pysyy ensisijaisena tavoitteena.
- Alue- ja koheesiopoliittisilla toimilla voi myös olla huomattavia vaikutuksia maa- ja luonnonvaroihin. Sen vuoksi on arvioitava näiden toimien ympäristövaikutuksia.
- Yritysten sosiaalista vastuuta koskevilla käytännöillä voidaan edistää EU:n poliittisia tavoitteita, etenkin kestävä kehitys, täydentämällä nykyisiä toimintavälineitä, kuten kauppaa- ja kehityssopimuksia. Yritysten sosiaalisen vastuun edistämistä koskevan strategian ensisijaisena aihealueena on sen sisällyttäminen kaikkiin yhteisön politiikkoihin.⁸

Politiikan suunnittelun lisäksi on otettu käyttöön laaja-alainen väline, jolla arvioidaan komission tärkeimpien poliittisten ehdotusten vaikutuksia.⁹ Tällä uudella järjestelmällä voidaan parantaa ratkaisevasti politiikkojen johdonmukaisuutta, sillä sen avulla voidaan analysoida jo päätöksenteon varhaisessa vaiheessa päätöksen mahdollisia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia sekä ympäristövaikutuksia myös EU:n ulkopuolisissa maissa.

EY:n perustamissopimuksen 6 artiklassa myönnetään, että ympäristön suojelua koskevien vaatimusten sisällyttäminen EU:n politiikkoihin kestävä kehityksen edistämiseksi on tärkeää. Kesäkuussa 1998 Cardiffin Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa sen eri kokoonpanoissa valmistelemaan strategioita ja ohjelmia ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi omilla politiikan aloillaan (teollisuus-, sisämarkkina-, kehitys-, kalastus-, energia-, liikenne- ja maatalouspolitiikassa sekä yleisissä asioissa, talouteen ja rahatalouteen, tiedotukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvissä kysymyksissä). Tätä prosessia on vahvistettava, kuten maaliskuussa 2003 pidetyssä Eurooppa-neuvostossa sekä asiakirjassa "2003 Environment Policy Review" (vuoden 2003 ympäristöpolitiikan tarkastelua koskeva asiakirja) on korostettu.

Kestävä kehityksen strategiassa ja Nizzassa joulukuussa 2000 allekirjoitetussa EU:n perusoikeuskirjassa EU sitoutuu sisällyttämään täysin kaikkiin politiikkoihinsa ja toimiinsa taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat sekä ympäristönäkökohdat, samoin kuin perusoikeudet, joihin kuuluvat perustynormit ja sukupuolten tasa-arvo. Samalla se sitoutuu ottamaan asianmukaisesti huomioon politiikkojensa ja toimien sisäiset ja ulkoiset vaikutukset.

⁶ KOM(2000) 769 lopullinen.

⁷ KOM(2001) 370 lopullinen.

⁸ Komission tiedonanto "Yritysten sosiaalinen vastuu: elinkeinoelämän panos kestävä kehitykseen", KOM(2002) 347.

⁹ Komission tiedonanto vaikutustenarvioinnista, KOM(2002) 276 lopullinen.

Sitoumus kestävyysnäkökohtien sisällyttämisestä osaksi ulkoisia politiikkoja vahvistettiin uudelleen Thessalonikin Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 2003. EU-johtajat sopivat vihreän diplomatian verkoston (Green Diplomacy Network) perustamisesta. Verkostolla on tärkeä tehtävä maaliskuussa 2002 hyväksytyn ulkosuhteita koskevan yhdentämisstrategian täytäntöönpanossa. Sen avulla EU:n diplomatiata voidaan hyödyntää tehokkaammin ympäristöä ja kestävä kehitystä koskevassa toiminnassa.

Lokakuussa 2003 komissio ja jäsenvaltiot perustivat kehitysyhteistyön johdonmukaisuutta käsittelevän epävirallisen johtotason verkon. Verkon avulla tuetaan valmiuksien lisäämistä ja koordinoitua sekä asetetaan konkreettisia tavoitteita johdonmukaisuutta edistävälle toimille. Osallistujat ilmoittavat toisilleen sellaisista poliittisista aloitteista, joilla on vaikutuksia kehitysyhteistyöhön, sekä havaitsemistaan mahdollisista epäjohdonmukaisuuksista.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Parannetaan politiikkojen johdonmukaisuutta EU:ssa ja jäsenvaltioissa synergian parantamiseksi ja vältetään samalla haitallisia vaikutuksia sekä EU:ssa että kolmansissa maissa.
- Pannaan täytäntöön vuonna 2003 hyväksytty yhteisen maatalouspolitiikan uudistus, ja jatketaan uudistamisprosessia jäljellä olevilla maatalouden aloilla.
- Pannaan täytäntöön yhteisen kalastuspolitiikan uudistus.
- Sisällytetään ympäristönäkökohdat niihin politiikan aloihin, joilla ympäristöpaineet ovat erityisen suuria, esimerkiksi liikenne-, energia- ja teollisuuspolitiikkaan, sekä vahvistetaan Cardiffin prosessia.
- Arvioidaan tärkeimpien poliittisten ehdotusten ja kauppasopimusten vaikutuksia talouteen, yhteiskuntaan ja ympäristöön.
- Tehostetaan tarpeen mukaan yritysten sosiaalista vastuuta koskevien periaatteiden sisällyttämistä EU:n politiikkoihin.
- Perustetaan vihreän diplomatian verkko Thessalonikin Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti ja kehitysyhteistyön johdonmukaisuutta käsittelevä epävirallinen verkko EY:n perustamissopimuksen 179 artiklan mukaisesti.

3.2. Luonnonvaraperustan kestävä hallinta

Johannesburgin toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, että nykyisen luonnonvarojen häviämiseen johtavan kehityssuuntauksen kääntämiseksi on pantava täytäntöön strategioita, joiden avulla suojellaan ekosysteemejä ja edistetään maa- ja vesivarojen sekä elollisten luonnonvarojen integroitua hallintaa ("reverse the current trend in natural resource degradation [] it is necessary to implement strategies to protect ecosystems and to achieve integrated management of land, water and living resources.").

Vaikka EU pyrkii jo monenlaisin toimin luonnonvarojen (mm. biologisen monimuotoisuuden, vesi- ja maavarojen) kestävään hallintaan, Johannesburgin tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan lisätoimia, ja niitä suunnitellaan parhaillaan monilla aloilla.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa kaikki valtiot sitoutuivat *hidastamaan biologisen monimuotoisuuden nykyistä häviämismuutoksia merkittävästi vuoteen 2010 mennessä* ("significantly reducing the rate of biodiversity loss by 2010"). EU meni pidemmälle asettamalla tätäkin kunnianhimoisemman tavoitteen monimuotoisuuden häviämisen pysäyttämiseksi vuoteen 2010 mennessä. Saavuttaakseen tämän tavoitteen komissio käynnisti laajan EU:n biologista monimuotoisuutta koskevan politiikan neuvoa-antavan arvioinnin, ja se aikoo antaa ensisijaisia toimia koskevia suosituksia, joissa määritetään asianomaiset toimijat, määrääjät ja myös tarvittava rahoitus. Joillakin aloilla (esimerkiksi maatalouden, kehitysyhteistyön ja kalastuksen alalla) on jo laadittu erityisiä biologista monimuotoisuutta koskevia toimintasuunnitelmia. Biologisen monimuotoisuuden täytäntöönpanoa koskevia indikaattoreita kehitetään yhteistyössä Euroopan ympäristökeskuksen kanssa.

Koska meret ja maaperä ovat keskeisiä biologisen monimuotoisuuden varastoja, komissio on antanut kaksi tiedonantoa: "Kohti meriympäristön suojelua ja säilyttämistä koskevaa strategiaa" ja "Kohti maaperänsuojelun teemakohtaista strategiaa".¹⁰ Näissä tiedonannoissa ehdotetut toimet luovat perustan kokonaisvaltaisille maaperää ja meriympäristöä koskeville strategioille.¹¹

Komissio on laatinut äskettäin uuden strategian luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseksi.¹² Tässä strategiassa luonnonvarojen käyttöä käsitellään kokonaisvaltaisesti, keskitytään luonnonvarojen käytön ympäristövaikutuksiin ja pyritään erottamaan talouskasvu ja ympäristön tilan heikkeneminen toisistaan. Strategian kolme pääavoitetta ovat tietojen keruu ja niiden ajan tasalla pitäminen, sellaisten politiikkojen arviointi, joilla on suoria tai epäsuoria vaikutuksia luonnonvarojen käyttöön, sekä asianmukaisten toimien määrittäminen. Täytäntöön pantavien toimien tarkoituksena on tarkastella luonnonvarojen koko elinkaarta siitä, kun ne otetaan taloudessa käyttöön, siihen, kun ne palautuvat maaperään, ilmaan ja veteen. Lisäksi pyritään määrittelemään, mihin luonnonvaroihin liittyy paras mahdollisuus parantaa ympäristönsuojelua, kun otetaan huomioon teknologiset mahdollisuudet ja sosioekonomiset näkökohdat.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Tarkastellaan EU:n biologista monimuotoisuutta koskevaa politiikkaa ja laaditaan toimintasuunnitelmia meriympäristön ja maaperän suojelua koskevia strategioita varten.
- Kehitetään strategia luonnonvarojen kestävämmän käytön edistämiseksi.

¹⁰ Komission 16 päivänä huhtikuuta 2002 antama tiedonanto "Kohti maaperänsuojelun teemakohtaista strategiaa", KOM(2002) 179 lopullinen, ja komission 2 päivänä lokakuuta 2002 antama tiedonanto "Kohti meriympäristön suojelua ja säilyttämistä koskevaa strategiaa", KOM(2002) 539 lopullinen.

¹¹ "2003 Environment Policy Review" -asiakirjassa tarkastellaan kuudennen ympäristöä koskevan toimintaohjelman teemakohtaisten strategioiden valmistelujen etenemistä.

¹² "Kohti luonnonvarojen kestävä käytön teemakohtaista strategiaa", KOM(2003) 572.

3.3. Kestävä kulutus ja tuotanto

Johannesburgin toimintasuunnitelmassa sitoudutaan *edistämään kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja siten, että teollisuusmaat näyttävät tietä ja että kaikki maat hyötyvät tästä prosessista* ("promote sustainable consumption and production patterns, with developed countries taking the lead and with all countries benefiting from the process").

EU:lla on jo monenlaisia asianmukaisia politiikkoja ja välineitä, joilla se edistää kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta niin tarjonnan kuin kysynnän osalta. Näitä ovat muun muassa ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistäminen¹³, yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä (EMAS-järjestelmä)¹⁴, yhteisön ympäristömerkki¹⁵, uusi energiatuotteiden ja sähkön verotusta koskeva yhteisön kehys sekä yhdenmukainen tuotepolitiikka¹⁶.

Keskeisillä aloilla, kuten liikenne- ja energia-alalla, on tehty useita aloitteita, joilla edistetään energiansäästöä ja energiatehokkuutta (esimerkiksi rakennusten energiatehokkuutta sekä sähkön ja lämmön yhteistuotantoa), jotka ovat tavoitteina käytettäessä uusiutuvia energiamuotoja sähköntuotannossa ja moottoripolttoaineina. On myös hyväksytty toimia, joiden avulla tavarankuljetuksissa siirrytään hyödyntämään rautatie- ja vesiliikennettä. Jätehuoltoa säännellään lainsäädännöllä, joka perustuu kolmeen periaatteeseen – ennaltaehkäisyyn, kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön – ja jonka tarkoituksena on parantaa jätteiden loppukäsittelyä ja jätehuollon seurantaa.

Yritysten sosiaalista vastuuta koskeva periaate voi myös edistää kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta, sillä se on kehitetty osittain kuluttajien vaatimusten ja odotusten perusteella. Kuluttajien ostokäyttäytyminen on yhä vaativampaa. Kuluttajat haluavat yhä enemmän tietoa ja takeita siitä, että heidän laajemmat huolenaiheensa, kuten ympäristökysymykset ja sosiaaliset kysymykset, otetaan huomioon tuotanto- ja markkinointiehdoissa, ja yritykset ovat entistä tietoisempia näistä vaatimuksista. Vastauksena tähän kehityssuuntaukseen yksittäiset valmistajat (jotka käyttävät omia merkkejä), teollisuudenalat, kansalaisjärjestöt tai julkiset viranomaiset ovat ottaneet käyttöön yhä enemmän sosiaalisen vastuun ja reilun kaupan merkkejä sekä ympäristömerkkejä.

Toisinaan kuitenkin lainsäädäntötoimien, vapaaehtoisten välineiden, teknologian ja innovaation avulla saavutettujen ympäristöparannusten myötä kulutus on vastaavasti kasvanut.

¹³ Neuvoston direktiivi 96/61/EY, annettu 24 päivänä syyskuuta 1996, ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi.

¹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 761/2001, annettu 19 päivänä maaliskuuta 2001, organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmään).

¹⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 180/2000, annettu 17 päivänä heinäkuuta 2000, tarkistetusta yhteisön ympäristömerkin myöntämisyhteisestä.

¹⁶ Yhdenmukainen tuotepolitiikka – Elinkaariajattelu politiikan perustana, KOM(2003) 302.

Kun otetaan huomioon, että EU:lla on jo käytössään runsaasti kestäväan kulutukseen ja tuotantoon liittyviä politiikkoja ja välineitä, tähän alaan liittyvässä työssä olisi turha keksiä pyörää uudelleen. Sen sijaan työn olisi perustuttava olemassa oleviin aloitteisiin, ja siinä olisi keskityttävä niihin aloihin, joilla kehitys on menossa huonoon suuntaan. Jotta tuotteiden ja palvelujen ulkoiset ympäristökustannukset voidaan sisällyttää paremmin niiden hintaan, on erityisen tärkeää kehittää erilaisia poliittisia toimia, myös markkinaperusteisia välineitä, kuten ympäristöön liittyviä veroja ja kannustimia. On kehitettävä myös tiedotukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyviä kohdennettuja toimia, joiden avulla voidaan lisätä tietoisuutta ja muuttaa siten kulutus- ja tuotantotapoja.

Useimmat liikenteen päästöistä (lyijy-, rikki-, hiilimonoksidipäästöt, typen oksidipäästöt, haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöt ja hiukkaspäästöt) ovat vähenemässä. Tämä ei kuitenkaan koske hiilidioksidipäästöjä. Monet esimerkiksi polttoainetehokkuuden parantamiseen, vaihtoehtoisin moottoripolttoaineisiin ja liikennemuotosiirtymään liittyvät toimet voivat helpottaa nykysuuntauksen muuttamista. On myös tärkeää varmistaa, että maantieliikenteen ympäristökustannukset otetaan paremmin huomioon kehittämällä etenkin liikenteen infrastruktuurin hinnoittelemista koskevaa yhteisön kehystä komission ehdotuksen¹⁷ mukaisesti.

Enimmäkseen energia-alan tuottamia ja muiden alojen (muun muassa liikenteen ja teollisuuden) energiankäytöstä peräisin olevia kasvihuonekaasupäästöjä koskevien viimeisimpien (vuodelta 2001 olevien) virallisten tietojen mukaan päästöt ovat vähentyneet yleisesti 2,3 prosenttia vuoden 1990 tasosta. Näin ollen, jos EU aikoo saavuttaa Kiotossa asetetun tavoitteensa, on vuoteen 2012 mennessä päästöjä vähennettävä vuosittain 0,6 prosenttia. Tämä edellyttää lisätoimia ja Kioton mekanismien eli päästökaupan, yhteistoteutuksen ja puhtaan kehityksen mekanismien hyödyntämistä. On kuitenkin huolestuttavaa, että kun 1990-luvun jälkipuoliskolla päästöjen taso oli laskusuunnassa, se on tämän vuosikymmenen alussa alkanut taas nousta. Vuoden 2000 puolivälissä käynnistettyyn Eurooppalaiseen ilmastomuutosohjelmaan (ECCP)¹⁸ liittyvät toimet ovat erilaisissa valmistelu- tai täytäntöönpanovaiheissa, ja niiden avulla on tarkoitus palauttaa kaasupäästöjen kehityssuuntaus jälleen ennalleen vuosiin 2008–2012 mennessä, ja säilyttää sen tämän jälkeenkin.

Samalla tavoin toisessa ECCP:n arviointikertomuksessa¹⁹ korostettiin täytäntöönpanon ja seurannan merkitystä. Uusiutuvat energiamuodot kaipaavat erityistä huomiota, sillä jäsenvaltioiden edistyminen EU:n yhteisen tavoitteen saavuttamisessa, eli uusiutuvien energiamuotojen osuuden nostamisessa 12 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä, vaihtelee selvästi. Sama koskee myös erityistavoitteita, jotka liittyvät uusiutuvien energiamuotojen käyttöön sähköntuotannossa ja moottoripolttoaineina. Uusiutuvien energiamuotojen ja biopolttoaineiden käytön odotetaan kasvavan 1. tammikuuta 2004 alkaen, jolloin uusi

¹⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston ehdotus direktiiviksi verojen ja maksujen kantamisesta raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä annetun direktiivin 1999/62/EY muuttamisesta, KOM(2003) 448 lopullinen.

¹⁸ Komission tiedonanto "EU:n politiikka ja toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi: kohti eurooppalaista ilmastomuutosohjelmaa", KOM(2000) 88.

¹⁹ Second European Climate Change Programme Progress Report, huhtikuu 2003, <http://europa.eu.int/comm/environment/climat/eccp.htm>.

energiatuotteiden ja sähkön verotusta koskeva direktiivi tulee voimaan. Direktiivissä säädetään kyseisiä energiatuotteita ja sähköä koskevasta alemmasta verotuksesta sekä niihin sovellettavien verotustoimien joustavammasta käytöstä. Raportointivelvollisuus antaa komissiolle mahdollisuuden määrittää tarkemmin ne jäsenvaltiot, jotka saattavat vaarantaa yleisen toimintalinjan.

EU:n uudella kemikaaleja koskevalla REACH-järjestelmällä²⁰ edistetään merkittävästi sitä kestäväen kehityksen huippukokouksessa sovittua tavoitetta, jolla pyritään varmistamaan *järkevä kemikaalien hallinta koko niiden elinkaaren ajan* ("sound management of chemicals throughout their life cycle"). REACH-järjestelmän tärkeimpänä tavoitteena on varmistaa ihmisten terveyden ja ympäristön korkeatasoinen suojele samalla kun säilytetään ja parannetaan kemikaalialan kilpailukykyä.

Ympäristöteknologian kehittämiseksi olisi annettava yhä tärkeämpi sija EU:n kestäväen kulutukseen ja tuotantoon tähtäävässä strategiassa. Ympäristöteknologiaa koskevassa toimintasuunnitelmassa (ETAP) luodaan kehys ympäristötekniikoiden kehittämiseksi ja käytölle poistamalla markkinaesteitä sekä esittämällä markkinoihin perustuvia ratkaisuja ja erilaisia kannustimia, kuten investointiavustuksia, ympäristöverotusta sekä ympäristöä pilaavien tekniikoiden suorien tai epäsuorien tukien poistamista ja muiden sellaisten markkinaesteiden ja institutionaalisten esteiden asteittaista poistamista, jotka nykyisin jarruttavat teknologista innovaatiota. Euroopan avaruuspolitiikkaa käsittelevässä valkoisessa kirjassa ehdotetaan, että yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisessa, vesivarojen hallinnassa ja trooppisten metsien seurannassa käytettäisiin avaruusteknologiaa ja kaukokartoitusta.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Pannaan täytäntöön ja kehitetään olemassa olevia toimia ja välineitä, joilla kannustetaan kestävämpien tuotteiden ja palvelujen tuottamista sekä sisällytetään näiden tuotteiden ja palvelujen ulkoiset sosiaali- ja ympäristökustannukset niiden hintoihin. Tällaisia toimia ja välineitä ovat muun muassa ILO:n perussopimukseen perustuvat puolueettomat, avoimet ja syrjimättömät vapaaehtoiset merkintäjärjestelmät ja tunnustetut ympäristöstandardit sekä kehitysmaiden tukeminen näiden järjestelmien käytössä muun muassa kehittämällä valmiuksia ja tukemalla sellaisia toimia, joilla pyritään ottamaan huomioon järjestelmien avoimuus, saatavuus ja syrjimättömyys.
- Keskitytään aloihin, joilla päästöt jatkuvasti lisääntyvät, erityisesti liikenne- ja energia-alaan.
- Uudistetaan kemikaalipolitiikkaa.
- Tuetaan ympäristöteknologian kehittämistä ja käyttöä muun muassa panemalla täytäntöön ympäristöteknologiaa koskevassa toimintasuunnitelmassa esitetyjä toimia.

²⁰

REACH, kemikaalien rekisteröinti, arviointi ja lupamenettely, KOM(2003) 644.

3.4. Laajentumisen vaikutukset kestäväan kehitykseen

Komission tiedonannossa "Kymmenen vuotta Rion konferenssin jälkeen: Valmistautuminen kestäväan kehityksen huippukokoukseen vuonna 2002"²¹ todetaan seuraavaa: *"Euroopan unionin laajentuminen saattaa itse asiassa olla suurin yksittäinen panos, jonka EU voi antaa maailmanlaajuiseen kestäväan kehitykseen."*

EU toivottaa 1. huhtikuuta 2004 tervetulleiksi uudet jäsenvaltiot: Kyproksen, Latvian, Liettuan, Maltan, Puolan, Slovakian, Slovenian, Tšekin, Unkarin ja Viron. Liittymisestään alkaen näillä mailla on velvollisuus saattaa voimaan ja panna täytäntöön EU:n lainsäädäntö ja politiikat. Myös Bulgaria, Romania ja Turkki jatkavat osana liittymisprosessiaan lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista EU:n lainsäädännön kanssa.

Laajentumisesta on ollut apua liittyville valtioille, jotka osallistuvat täysivaltaisesti EU:n kestäväan kehityksen strategian ja Lissabonin strategian täytäntöönpanoon, jotta muun muassa sosiaalipolitiikkaa, ympäristöasioita, kehitysyhteistyötä ja monia muita aloja koskevat kestäväan kehityksen huippukokouksen toimeenpanosuunnitelman sisältämät tavoitteet ja päämäärät voidaan saavuttaa.

Esimerkiksi ympäristöalalla uudet jäsenvaltiot ovat hyväksyneet EU:n standardit, ja EU:n tuella ne ovat ponnistelleet huomattavasti ympäristöalan infrastruktuurinsa parantamiseksi. Uudet jäsenvaltiot ovat muun muassa ratifioineet Kioton pöytäkirjan, parantaneet juomaveden laatua ja jäteveden käsittelyä, laajentaneet luonnonsuojelutoimia (Natura 2000 -verkon avulla) ja yhdenmukaistaneet kemikaaleja koskevaa lainsäädäntöään yhteisön säännösten kanssa.

Uudet jäsenvaltiot ovat yhdenmukaistaneet myös kehitysyhteistyöpolitiikkaansa EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan kanssa ja ottaneet huomioon ne sitoumukset, jotka sisältyvät kehitysyhteistyötä koskevaan yhteisön säännöstöön.

Laajentumisen myötä EU saa myös uusia naapurivaltioita Itä- ja Kaakkois-Euroopasta. Yhteistyöllä, jota tehdään alueellisten ja pienalueiden välisten järjestelmien sekä EU:n ja sen Kaakkois-Euroopassa, UIV-maissa ja Välimeren alueella sijaitsevien naapureiden välisten kumppanuuksien avulla, on yhä suurempi merkitys.²² EU:n ja sen naapurimaiden välille kehittyvistä suhteista on tullut hyvin merkittävä liikkeellepaneva voima kestäväan kehityksen edistämässä ja ympäristöstandardien parantamisessa. Tämän seurauksena on ryhdytty yhteistyöhön avainkysymyksissä, kuten ilmastonmuutokseen liittyvissä asioissa, ja se on myös vilkastuttanut ympäristöinvestointeja koko maanosassa.

Toukokuussa 2003 Kiovassa pidetyssä "Euroopan ympäristö" -kokouksessa korostettiin tarvetta kestäväan kehityksen huippukokouksen seurantaan aluetasolla ja sovittiin tavoitteista ja painopistealueista Johannesburgin toimeenpanosuunnitelman toteuttamiseksi UNECE-alueella. Kokouksen jälkeen komissio esitti yleiseurooppalaista ympäristöalan yhteistyötä koskevassa tiedonannossaan

²¹ KOM(2001) 53.

²² Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille: "Laajempi Eurooppa ja naapuruus: uusi kehys suhteille EU:n itäisiin ja eteläisiin naapureihin", KOM(2003) 104. Tuleva Laajempi Eurooppa -paketti hyväksytään keväällä 2004.

näkemyksiä laajentuneen EU:n ja sen naapureiden tulevasta yhteistyöstä ympäristöalalla.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Yhdenmukaistetaan niiden uusien jäsenvaltioiden ympäristö- ja sosiaalilainsäädäntöä yhteisön säännösten kanssa, joiden kanssa on sovittu siirtymävaiheen järjestelyistä.
- Tuetaan uusia jäsenvaltioita yhteisön säännösten täytäntöön panemisessa asianmukaisilla yhteisön välineillä.
- Yhdenmukaistetaan uusien jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet EU:n vastaavien tavoitteiden kanssa.
- Keskitytään Laajempi Eurooppa -strategiassa tehokkaammin uusien naapurimaiden ympäristökysymyksiin.

4. ULKOPOLIITTISET NÄKÖKOHDAT

4.1. Köyhyyden vähentäminen

Johannesburgin toimeenpanosuunnitelmassa todetaan, että *köyhyyden poistaminen on nykyisin suurin maailmanlaajuinen haaste, ja se on myös välttämätön edellytys kestäväälle kehitykselle erityisesti kehitysmaissa ("Eradicating poverty is the greatest global challenge facing the world today and an indispensable requirement for sustainable development, particularly for developing countries")*. Vuosituhannen kehitystavoitteena oleva äärimmäisen köyhyyden puolittaminen vuoteen 2015 mennessä on todellakin valtaisa haaste, jonka saavuttamiseen tarvitaan ponnistuksia monilla aloilla, kaikissa maissa ja kaikilla tasoilla.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa vahvistettiin, että ympäristön suojelu ja luonnonvaraperustan kestävän hallinnan varmistaminen olisi nähtävä olennaisena osana köyhyyden vähentämisohjelmaa. Luonnonvarojen vähentyminen voi jarruttaa olennaisesti köyhyyden vähentämistä ja taloudellista kehitystä. Ympäristön pilaantuminen kohdistuu hyvin usein pahimmin juuri köyhiin, ja he myös kärsivät eniten peruspalvelujen, kuten puhtaan veden ja saniteettipalvelujen, puutteesta.

Maaliskuussa 2002 Monterreyssä pidetyn kansainvälisen kehitysrahoituskokouksen tuloksissa ("Monterreyn konsensusasiakirjassa") myönnettiin, että kansainvälisesti sovittujen ja myös vuosituhattulistukseen sisältyvien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää uudenlaista kumppanuutta teollisuus- ja kehitysmaiden välillä.

Tämä uudenlainen kumppanuus edellyttää, että kehitysmaat kehittävät hallintoa harjoittamalla järkevää talouspolitiikkaa ja perustamalla demokraattisia toimielimiä, jotka vastaavat kansan tarpeisiin. Teollisuusmaissa tämä kumppanuus tarkoittaa sitä, että niiden on pyrittävä lisäämään kehitysmaiden kauppamahdollisuuksia, julkista kehitysapua ja velkahuojennuksia.

Helmikuussa 2001 EU hyväksyi "Kaikki paitsi aseet" -aloitteen, joka mahdollistaa vähiten kehittyneille maille pääsyn EU:n markkinoille ilman tulleja ja kiintiöitä.

Maaliskuussa 2002 pidetyssä Barcelonan Eurooppa-neuvostossa EU antoi kahdeksan sitoumusta²³ omana panoksenaan Monterreyn kehitysyhteistyörahoitusta koskevaa kansainvälistä konferenssia (Meksikossa, 18.–22. maaliskuuta 2002) varten.

Marraskuussa 2002 pidetyssä yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa komissiota pyydettiin seuraamaan tiiviisti näiden sitoumusten täytäntöönpanoa. Ensimmäinen asiaa koskeva raportti annettiin toukokuussa 2003.²⁴ Julkisen kehitysavun määrästä raportissa todetaan, että talousarvioon liittyvistä vaikeuksista huolimatta sitoumusten täytäntöönpanossa edistytään. Lisäponnistuksia kuitenkin tarvitaan, jotta itse asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Vuonna 2002 kahdeksan jäsenvaltiota pääsi jo julkisen kehitysavun tavoitteeseen, joka on 0,33 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja vuonna 2003 tähän tavoitteeseen pääsee kymmenen jäsenvaltiota. Kymmenen uuden jäsenvaltion liittyminen unioniin on samanaikaisesti sekä uusi haaste että uusi mahdollisuus. Uusista jäsenvaltioista tulee uusia rahoittajia, mutta useimmat niistä ovat liittymishetkellä hyvin kaukana 0,33 prosentin tavoitteesta. Komissio laatii parhaillaan uutta raporttia vuoden 2004 kevätkokousta varten, ja siihen sisältyy mahdollisesti uusia Barcelonan sitoumuksiin perustuvia ehdotuksia.

Muiden sitoumusten osalta jäsenvaltiot ovat yksimielisiä siitä, että kehitysyhteistyöpolitiikkoja on koordinoitava paremmin ja että menettelyjä on yhdenmukaistettava. Tällä tavoin voidaan purkaa avun sidonnaisuuksia, myöntää riittävästi määrärahoja sen takaamiseksi, että jäsenvaltiot osallistuvat HIPC-aloitteeseen (voimakkaasti velkaantuneita köyhiä maita koskevaan aloitteeseen), ja edetä globaaleja julkishyödykkeitä ja innovatiivisia rahoituslähteitä koskevassa asiassa. Jäsenvaltiot ovat myös tehostaneet pyrkimyksiään kauppaan liittyvän avun alalla sekä kansainvälisten rahoituslaitosten uudistuksen edistämiseksi.

Politiikan kehittämisen lisäksi komissio tukee jo tiettyjä käytännön töitä, jotka liittyvät kestävä kehityksen huippukokouksessa annettujen sitoumusten täytäntöönpanemiseen. Vuoden 2003 ja 2002 talousarvioiden kehitysmaiden ympäristöä koskevasta budjettikohdasta myönnetään yli 9 miljoonaa euroa ympäristöystävällistä kemikaalien hallintaa, kaupan ja ympäristön yhteisvaikutusta sekä metsähallintoa koskevien hankkeiden rahoittamiseen. Samaan budjettikohtaan liittyvän ehdotuspyynnön myötä saadaan 65 miljoonaa euroa lisää sellaisiin töihin, jotka liittyvät suurelta osin erilaisiin Johannesburgin sitoumuksiin. Kenttätyöt aloitetaan vuonna 2004.

²³ Monterreyn sitoumukset koskevat julkisen kehitysavun määrää, koordinoitua ja yhdenmukaistamista, avun sidonnaisuuden purkamista, kauppaan liittyvää teknistä apua, globaaleja julkishyödykkeitä, innovatiivisia rahoituslähteitä, kansainvälisen rahoitusjärjestelmän uudistamista ja velkahuojennuksia.

²⁴ SEK(2003) 569.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Varmistetaan, että kahdeksan Monterreyssä annettua sitoumusta täytetään ajoissa, myös julkisen kehitysavun lisäämistä koskeva sitoumus.
- Seurataan vuosittain sitoumusten täyttymistä yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa toukokuussa 2003 tehdyn päätöksen mukaisesti.

4.2. Vettä, energiaa ja metsiä koskevat aloitteet

Kestävän kehityksen huippukokouksessa EU käynnisti yhdessä jäsenvaltioiden kanssa köyhyyden poistamista ja kestäväää kehitystä koskevan EU:n energia-aloitteen, Water for Life -vesialoitteen sekä metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa koskevan toimintasuunnitelman.

Energia-aloitteen tarkoituksena on parantaa asianmukaisten, kohtuuhintaisten ja kestävien energiapalvelujen saatavuutta maaseudulla, kaupunkien laitamilla ja kaupungeissa, jotta voidaan vähentää köyhyyttä ja tukea muiden vuosituhaten kehitystavoitteiden saavuttamista. EU:n vesialoitteen tarkoituksena on edistää vuosituhaten kehitystavoitteita ja kestäväää kehityksen huippukokouksessa sovittuja vettä ja saniteettipalveluja koskevia tavoitteita. Metsiä koskevan toimintasuunnitelman päätavoitteena on torjua laitonta puunkorjuuta. Aloitteet on aiottu toteuttaa monen sidosryhmän kumppanuutena yhdessä jäsenvaltioiden, komission, Euroopan keskuspankin, kansalaisyhteiskunnan ja yksityissektorin kanssa.

Ensimmäisen vuoden aikana EU:ssa on päästy yksimielisyyteen näiden aloitteiden etenemissuunnasta ja lähestymistavoista sekä alustavasta vuoropuhelusta tuensaajien ja sidosryhmien kanssa. Jäsenvaltioissa on myös ryhdytty jo kehittämään käytännön toimia. Euroopan komissio huolehtii energia- ja vesialoitteen sihteeristön tehtävistä, ja komissio ja jäsenvaltiot tai molemmat yhdessä vastaavat aloitteisiin liittyvien toimien täytäntöönpanosta. Molemmissa aloitteissa keskitytään voimakkaasti Afrikkaan, mutta niitä toteutetaan myös muilla alueilla. Kumpikin aloite perustuu myös innovatiiviseen yksityisen ja julkisen sektorin väliseen kumppanuuteen.

Energia-aloitteen yhteydessä toteutettavia toimia ovat maaseudun sähköistäminen, hajautettujen energiajärjestelmien kehittäminen, uusiutuvien energiamuotojen käytön ja energiatehokkuuden lisääminen (myös puhtaampi ja tehokkaampi fossiilisia polttoaineita käyttävä teknologia, tehokkaampi laiteteknologia ja perinteisen biomassan tehostetumpi käyttö). Aloitteen tärkeimmistä aihealueista on sovittu jäsenvaltioiden kanssa, ja niitä ovat energiapolitiikan kehittäminen, institutionaalisten valmiuksien lisääminen ja tekninen yhteistyö, monialainen suunnittelu, markkinoiden kehittäminen ja yhteistyö rahoituslaitosten kanssa. Asiaa käsittelevä työryhmä suunnittelee parhaillaan rahoitukseen liittyviä strategioita, ja jäsenvaltiot käsittelevät energia-aloitteen muita osa-alueita.

Johannesburgin uusiutuvan energian koalition (JREC) kehittämisellä on energia-alalle hyvin tärkeä merkitys. Tämän aloitteen yhteydessä 82 koalitioon tähän mennessä liittynyttä valtiota on päättänyt sopia tavoitteista ja määräajoista, jotka

koskevat uusiutuvien energiamuotojen osuutta kaikista käytettävistä energiamuodoista. Näin ollen koalitio menee tavoitteissaan Johannesburgin toimeenpanosuunnitelman sitoumuksia pidemmälle.

Tärkeänä painopistealueena on synergian luominen köyhyyden poistamista ja kestävästä kehitystä koskevan EU:n energia-aloitteen ja muiden vastaavien aloitteiden välille – esimerkiksi Johannesburgin uusiutuvan energian koalition, maailman energiakumppanuutta koskevan Global Village Energy Partnership (GVEP) -aloitteen, kestävästä kehitystä ja energiaa koskevaan verkkoon liittyvän Global Network on Energy for Sustainable Development (GNESD) -aloitteen ja vuonna 2004 Bonnissa järjestettävän uusiutuvia energiamuotoja käsittelevän maailmankonferenssin välillä. Strategisten yhteyksien luominen näiden aloitteiden sekä muiden toimijoiden välille on hyvin tärkeää.

Jotta voidaan parantaa energiapalvelujen tarjontaa kehitysmaissa, on lisättävä myös kansainvälisiä investointeja julkisen kehitysavun tuella. Toinen keskeinen seikka on, että kansallisissa ja alueellisissa strategioissa tunnustetaan energiapalvelujen merkitys köyhyyden vähentämisessä ja muiden vuosituhanen kehitystavoitteiden saavuttamisessa. Koska energia-ala ja muut kehityksen avainalueet ovat monin tavoin yhteydessä toisiinsa, on tärkeää, että energiakysymys liitetään jo alkuvaiheessa maa- ja aluekohtaisiin strategia-asiakirjoihin.

Vesialoitteella pyritään ennen kaikkea vahvistamaan poliittista sitoutumista toimintaan ja parantamaan veden ja saniteettipalvelujen saatavuutta köyhyyden vähentämiseksi, parantamaan hallintotapoja ja edistämään integroitua vesivarojen hoitoa – rajatylittävät vesistöt mukaan luettuina – sekä tehostamaan koordinoitua ja kehittämään lisärahoitusjärjestelmiä. EU:n vesialoitetta toteutetaan vahvassa yhteistyössä vesiasioita käsittelevän Afrikan ministerineuvoston (AMCOW) ja Kumppanuus Afrikan kehittämiseksi (NEPAD) -aloitteen kanssa. Vesialoitetta toteutetaan aktiivisesti Itä-Euroopan, Kaukasian ja Keski-Aasian maissa (EECCA-maissa), ja osia aloitteesta on käynnistetty myös Välimeren alueella ja Latinalaisessa Amerikassa. Kaikkia niitä alueita varten, joilla aloitetta toteutetaan, on määritetty painopistealueita, ja kaikilla alueilla pääteemoina ovat vesihuolto ja saniteettipalvelut sekä integroitu vesivarojen hoito. Myös rahoituksen, tutkimuksen ja seurannan on todettu olevan kaikkia alueita koskevia horisontaalisia osa-alueita. Kutakin aloitteen osa-aluetta varten on perustettu työryhmä ja valittu toimintaa johtava jäsenvaltio.

Seuraavaksi olisi perustettava joustavia ja innovatiivisia rahoitusjärjestelmiä. Euroopan komissio on ehdottanut²⁵ AKT-maiden ja EU:n vesirahaston perustamista. Rahasto olisi tarkoitettu vesialoitteen täytäntöönpanoon, ja sen määrä olisi 1 miljardi euroa, joka rahoitettaisiin Euroopan kehitysrahastosta. Rahaston tehtävänä olisi toimia katalyyttinä ja houkutellessa muita rahoituslähteitä. Komissio valmistelee parhaillaan uutta tiedonantoa erityisistä menettelytavoista, joista on keskusteltava asiasta vastaavissa Euroopan unionin neuvoston elimissä ja AKT-EY-ministerineuvostossa. Mikäli AKT-maiden ja EU:n vesirahasto hyväksytään, se helpottaisi Johannesburgin huippukokouksessa allekirjoitetun EU:n ja Afrikan strategisen kumppanuuden täytäntöönpanoa.

²⁵

Komission tiedonanto EU:n vesirahaston perustamisesta, KOM(2003) 211, 23.4.2003.

Edunsaajamaiden hallitusten ja sidosryhmien osallistuminen on hyvin tärkeää aloitteiden onnistumisen kannalta, sillä aloitteet perustuvat edunsaajamaiden oman vastuun periaatteeseen, ja niissä sovelletaan alhaalta ylös suuntautuvaa ja kysyntään perustuvaa lähestymistapaa. Kaikilla sidosryhmillä on mahdollisuus käydä vuoropuhelua kahdessa korkean tason konferenssissa: energia-aloitteesta marraskuussa 2003 Nairobissa pidettävässä konferenssissa ja vesialoitteesta joulukuussa 2003 Addis Abebassa pidettävässä yleisafrikkalaisessa vesikonferenssissa.

Laittoman puunkorjuun ja laittomasti korjatun puun myynnin estämiseksi komissio julkaisi toukokuussa 2003 metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman (FLEGT).²⁶ Toimintasuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joissa tuottajamaiden hallinnon uudistaminen yhdistetään EU:n markkinoita koskevaan lainsäädäntöön. Toimintasuunnitelmaan sisältyy useita vapaaehtoisia (mutta sitovia) puuntuottajamaiden ja -alueiden kanssa tehtäviä kumppanuussopimuksia. Näiden kumppanuuksien avulla EU ja kumppanimaat ottavat käyttöön lupajärjestelmän, jolla varmistetaan EU:hun vietävän puutavaran laillisuus. Kumppanuussopimuksissa puuntuottajamaita kannustetaan myös hallinnon uudistamiseen. Tämän tarkoituksena on edistää erityisesti puunkorjuun oikeudenmukaisuutta ja avoimuutta. Kaikkien kolmen aloitteen menestymisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että jäsenvaltiot antavat entistä enemmän tukea prosessille ja myös osallistuvat siihen aktiivisesti.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Myönnetään aloitteille riittävä rahoitus muun muassa tukemalla aloitteiden alkuvaiheessa yksityisen ja julkisen sektorin välistä kumppanuutta ja hyväksymällä komission ehdotus AKT-maiden ja EU:n vesirahaston täytäntöön panemiseksi.
- Lisätään sidosryhmien ja edunsaajien välistä vuoropuhelua kansallisella tasolla ja alueetasolla osallistumalla enemmän NEPAD-aloitteeseen, jotta veteen, energiaan ja metsiin liittyviä kysymyksiä voidaan tuoda paremmin esille kansallisissa ja alueellisissa köyhyyttä koskevissa strategioissa.
- Kehitetään sidosryhmien ja edunsaajamaiden vastuunottoa.
- Lisätään EU:n aloitteiden ja muiden asiaa koskevien aloitteiden välistä synergiaa.

4.3. Kestävä maailmanlaajuistuminen ja kauppa

Euroopan unionin kestävän kehityksen strategian maailmanlaajuistumista koskevana tavoitteena on tehdä ilmiöstä kattavampi ja oikeudenmukaisempi sekä ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä.

²⁶

Komission tiedonanto "Metsälainsäädännön soveltamisen valvonta, metsähallinto ja puukauppa (FLEGT) – Ehdotus EU:n toimintasuunnitelmaksi", KOM(2003) 251 lopullinen.

EU:n kanta Johannesburgissa oli, että mikäli kestävän kehityksen huippukokouksessa saadaan hyviä tuloksia, ne voisivat auttaa saamaan aikaan kestäviä tuloksia Dohan kehitysohjelmaan liittyvissä neuvotteluissa. Tämän lisäksi EU uskoi, että kauppapolitiikalla voidaan edistää tehokkaammin maailmanlaajuisia kestävä kehitystä, muun muassa myönteisillä tukitoimilla, jotka ulottuvat Dohan kehitysohjelmaa laajemmalle. Molemmat näkökohdat vahvistetaan kestävän kehityksen huippukokouksen toimintasuunnitelmassa.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittujen kauppaa ja maailmanlaajuistumista koskevien tavoitteiden seurannassa EU pyrkii:

- vahvistamaan kehitystä edistäviä Dohan kehitysohjelman tuloksia kaikilla aloilla;
- parantamaan täydentävillä toimilla kaupan myönteistä vaikutusta kestäväan kehitykseen;
- varmistamaan, että maailmanlaajuistumisen kauppaan ja ympäristöön liittyvä ulottuvuus sekä sosiaalinen ulottuvuus tukevat toinen toistaan;
- edistämään WTO:n ja alalla toimivien kansainvälisten järjestöjen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kestävä kehitystä koskevan yhteisen tavoitteen tukemiseksi.

Dohan kehitysohjelma voi hyödyttää kaikkia, sillä voidaan vastata kehitysmaiden tarpeisiin, edistää hyvää hallintotapaa ja käsitellä kaupan ja ympäristön välistä yhteyttä. Cancúnin ministerikokouksessa koettu takaisku ei kyseenalaista näitä tavoitteita, mutta se kehottaa keskittymään niihin entistä tarkemmin. Komissio on antanut äskettäin tiedonannon,²⁷ jonka tarkoituksena on käynnistää uudelleen Dohan kehitysohjelmaan liittyvät neuvottelut. Tiedonannossa todetaan, että EU:n päätavoitteet ovat yhä voimassa: monenvälisen kauppajärjestelmän selkeä suosiminen, sääntelyn ja markkinoille pääsyn välinen vahva yhteys sekä tarve varmistaa, että neuvotteluihin todellakin kuuluu kehitystä koskeva kierros ja että ne edistävät kestävä kehitystä. Kauppaa ja erityisesti ympäristöä koskevissa kysymyksissä emme saisi tinkiä tärkeistä ja kunnianhimoisista tavoitteistamme. On kuitenkin ehdotettu, että olisi keskityttävä poliittisiin ja hallinnollisiin näkökohtiin.

EU aikoo tukea jatkossakin myönteisten ja kestävien tulosten tavoittelua Dohan kehitysohjelman yhteydessä. Kestävyysnäkökohta on otettava huomioon koko neuvottelujen ajan, jotta kaupan vapauttamisen, ympäristön suojelun sekä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen välille saataisiin aikaan mahdollisimman vahva synergiavaikutus, johon pyritään kaikissa kansainvälisissä elimissä.

Kestävän kehityksen huippukokouksen jälkeen EU on edistynyt merkittävästi ja ryhtynyt monenlaisiin toimiin pannaakseen täytäntöön Johannesburgin sitoumukset ja Dohan kehitysohjelmaa tukevat täydentävät toimet.

²⁷

"Reviving the DDA negotiations – the EU perspective", (komission tiedonanto Dohan kehitysohjelmaan liittyvien neuvottelujen uudelleen aloittamisesta), KOM(2003) 734, 26.11.2003.

EU on sitoutunut ottamaan ympäristönäkökohdat ja kestävän kehityksen olennaisesti huomioon alueellisissa ja kahdenvälisissä kauppaneuvotteluissa, ja se on jo aloittanut tätä koskevan työn esimerkiksi Mercosur-sopimuksen ja AKT-maiden kanssa tehtävien talouskumppanuussopimusten yhteydessä.

Tarjotakseen EU:n ulkopuolisille viejämaille teknisiä tietoja, joita ne saattavat tarvita päästäkseen EU:n markkinoille, komissio on parhaillaan ottamassa käyttöön erityisen kauppaa koskevan tukipalvelun (Trade Helpdesk).

Komissio aikoo pohtia, miten voidaan suosia konkreettisesti etenkin kehitysmaista peräisin olevien ympäristöystävällisten tavaroiden kauppaa myös julkisissa hankinnoissa. Ajatuksena on hyödyntää uusia aloitteita joko yksityisellä sektorilla (esimerkiksi reilun kaupan aloite) tai julkisella sektorilla (esimerkiksi kansalliset ympäristömerkkijärjestelmät) ja tehostaa niiden leviämistä edistämällä vientiä, lisäämällä tietoisuutta ja soveltamalla asianmukaisia markkinataloudellisia kannustimia.

Komissio tukee kestävän kaupan ja innovaation keskusten (Sustainable Trade and Innovation Centre, STIC) ja eurooppalaisen kaupan foorumin (European Trade Forum) käyttöönottoa. Niiden tarkoituksena on auttaa kehitysmaiden tuottajia hyödyntämään erityisesti ympäristöystävällisten tuotteiden kasvavia markkinamahdollisuuksia.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa korostettiin aiheellisesti, että kestävän kehityksen tavoitteen saavuttamista edistetään parhaiten antamalla koordinoitua, tehokasta ja kohdennettua teknistä apua. On tuettava tehokkaasti kehitysmaiden pyrkimyksiä päästä mukaan maailmanlaajuiseen kauppajärjestelmään – ja hyötyä siitä – lisäämällä kauppaan liittyviä valmiuksia sekä toteuttamalla teknistä apua koskevia ohjelmia ja hankkeita.

Euroopan unioni on selvästi suurin kauppaan liittyvän avun antaja käsitteen laajassa merkityksessä (johon sisältyy yksityisen sektorin tukeminen kauppaa kehittämällä). Raportointikaudella 2001–2002 EU myönsi yli 2 miljardia euroa eli 48 prosenttia kaikesta kauppaan liittyvästä avusta. Kaupan ja ympäristön alalla Euroopan komissio antoi WTO:lle syyskuussa 2003 esimerkinomaisen katsauksen niihin kauppaan liittyviin toimiin, joita jäsenvaltiot ja komissio ovat toteuttaneet kaupan ja ympäristön aloilla. Katsaus kattoi noin 300 kauppaan liittyvää toimea, joille myönnetty rahoitus oli satoja miljoonia euroja.²⁸ Tämä osoittaa, että Euroopan yhteisö myöntää täysin, että kehitysmaat tarvitsevat kipeästi kauppaan ja ympäristöön liittyvää teknistä apua voidakseen vastata kestävän kehityksen haasteisiin. Tämä apu voi auttaa kehitysmaita hyödyntämään kaupan vapauttamisesta ja uusista markkinamahdollisuuksista aiheutuvia etuja samalla kun ne edistävät kestävää kehitystä myös kansallisella tasolla, esimerkiksi asianmukaista ympäristölainsäädäntöä kehittämällä. Kansainvälisellä tasolla olisi pohdittava syvemmin strategista kumppanuutta WTO:n ja muiden sellaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa, jotka harjoittavat tekniseen apuun ja valmiuksien lisäämiseen liittyvää toimintaa. Näin voitaisiin hyödyntää parhaiten resursseja ja asiantuntemusta sekä lisätä synergiaa ja täydentävyyttä eri järjestöjen ja niiden ohjelmien välillä

28

Saatavana osoitteessa

http://europa.eu.int/comm/trade/issues/global/environment/wto_nego/index_en.htm

(esimerkkinä mainittakoon kauppaa, ympäristö- ja kehityskysymyksiä käsittelevä UNEPin ja UNCTADin yhteinen työryhmä, perustyönormien edistämistä koskevat ILO:n ohjelmat, kuten lapsityövoiman poistamista koskeva ohjelma ja muut ihmisarvoista työtä koskevaan ILO:n toimintaohjelmaan liittyvät ohjelmat).

Vientiluottojen ekologisen kestävyysparantaminen on edelleen tärkeä painopistealue. Mikäli OECD:n suositusluonnosta ympäristöä ja virallisesti tuettuja vientiluottoja koskevista yhteisistä lähestymistavoista lujitetaan siten, että kansainvälisten standardien käyttöä yleistetään ja avoimuutta lisätään, asiakirja voidaan hyväksyä helpommin vuoden 2004 alussa.

Yritysten sosiaalinen vastuu on keskeisessä asemassa kestävästä maailmanlaajuistumisesta koskevilla keskusteluilla. Euroopan unioni tukee yritysten sosiaalista vastuuta koskevia käytännönsäätöjä (jotka perustuvat esimerkiksi OECD:n monikansallisia yrityksiä koskeviin suuntaviivoihin ja ILO:n perussopimuksiin) ja sisällyttää yritysten sosiaalista vastuuta koskevia viittauksia kauppasopimuksiin. Komission heinäkuussa 2002 antaman tiedonannon²⁹ jatkotoimena unioni on myös perustanut yritysten sosiaalista vastuuta käsittelevän sidosryhmien välisen eurooppalaisen foorumin. Tässä vuoropuheluprosessissa pyritään arvioimaan, mitä EU voi tehdä ja mitä sen täytyy tehdä edistääkseen yritysten sosiaalista vastuuta sekä unionin sisällä että sen ulkopuolella.

Kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointi on tärkein väline, jonka avulla EU pyrkii sisällyttämään kestävyysnäkökohdat osaksi kauppapolitiikkaansa ja erityisesti kauppasopimuksiaan. Kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointia kehitetään jatkuvasti, ja jokaisen tutkimuksen jälkeen kasvaa tietämys ja kokemus kauppasopimusten vaikutuksista kestävään kehitykseen. Helmikuussa 2003 pidetyssä kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointia käsitelleessä laajassa seminaarissa vahvistettiin, että tarvitaan kipeästi näiden vaikutusten arviointia koskevaa kattavaa kuulemisprosessia. Näin ollen komissio panostaa voimakkaasti tehokkaiden verkkojen luomiseen ja eri osapuolten, esimerkiksi kehitysmaiden edustajien ja sidosryhmien sekä kansalaisjärjestöjen ja teknisten asiantuntijoiden, yhteen saattamiseen. Saamiensa kokemusten perusteella komissio on päättänyt rahoittaa paikallisten seminaarien järjestämistä Mercosur- ja AKT-maissa. Tämän seuraavien kuukausien aikana toteutettavan pilottihankkeen perusteella voidaan määrittää paremmin vertailuarvo niiden kuulemisten laadulle, joita tarvitaan tulevissa kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointiprosesseissa.

Euroopan komissio pyrkii myös lisäämään kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointia ja kestävästä kehityksestä koskevaa vuoropuhelua, jota se käy kauppakumppaneidensa kanssa, helpottaakseen näin kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja parantaakseen poliittisten kytkösten keskinäistä ymmärtämistä etenkin kauppaneuvottelujen yhteydessä. Komission mielestä tietyissä tapauksissa kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointia koskevia tutkimuksia varten voisi olla tarkoituksenmukaisempaa myöntää rahoitusta suoraan kehitysmaalle tai alalla toimiville kansainvälisille järjestöille,

29

Komission tiedonanto "Yritysten sosiaalinen vastuu: elinkeinoelämän panos kestävään kehitykseen", KOM(2002) 0347, lisätietoja yritysten sosiaalista vastuuta käsittelevästä foorumista on osoitteessa http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/csr%20ems%20forum.htm

esimerkiksi UNEPille. Komissio pitää myös ensisijaisen tärkeänä, että näiden tutkimusten tuloksiin reagoidaan ja että ne sisällytetään kauppapolitiikkaan ja tarvittaessa myös muihin politiikan aloihin.

Lopuksi komissio pitää kestävänsä kehityksen sosiaalisen pilarin lujittamista erittäin tärkeänä. ILOssa tehdään tällä hetkellä tärkeää työtä. Se perusti helmikuussa 2002 Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission, jonka tehtävänä on määrittää sellaisia politiikkoja, jotka edistävät sellaista maailmanlaajuistumisen mallia, joka vähentää köyhyyttä ja edistää kasvua ja ihmisarvoista työtä sekä avustaa kansainvälistä yhteisöä politiikkojen johdonmukaisuuden lisäämisessä. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio esittää kertomuksensa viimeistään helmikuun puolivälissä vuonna 2004.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Osallistutaan WTO:n neuvotteluihin Dohan kehitysohjelman mukaisesti ja pyritään näin helpottamaan erityisesti kehitysmaiden tehokasta osallistumista maailmanlaajuiseen kauppajärjestelmään.
- Vahvistetaan neuvotteluvaiheessa olevien alueellisten ja kahdenvälisen kauppasopimusten kestävänsä kehitykseen liittyvää ulottuvuutta.
- Vahvistetaan kansainvälistä taloushallintoa WTO:n ja Bretton Woods -laitosten välisen yhteistyön avulla ja pyritään kaupan ja ympäristönäkökohtien keskinäiseen täydentävyyteen WTO:n, UNEP/MEA-sopimusten ja UNCTADin välisen yhteistyöjärjestelyjen avulla.
- Edistetään erityisesti kehitysmaista peräisin olevien ympäristöystävällisten tavaroiden kauppaa tarjoamalla kauppaa koskevia tukipalveluja (Trade Helpdesk), tukemalla STIC-keskuksia sekä muilla toimilla.
- Toteutetaan valmiuksien lisäämistä ja teknistä apua koskevia ohjelmia, joilla autetaan kehitysmaita laajentamaan vientiä ja laatimaan poliittisia toimia kestävyys haasteiden kohtaamiseksi. Tuetaan strategista kumppanuutta WTO:n ja muiden sellaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa, jotka harjoittavat tekniseen apuun ja valmiuksien lisäämiseen liittyvää toimintaa kestävänsä kehityksen alalla.
- Parannetaan OECD:n suositusluonnosta ympäristöä ja virallisesti tuettuja vientiluottoja koskevista yhteisistä lähestymistavoista, jotta se voidaan hyväksyä virallisesti vuoden 2004 alussa.
- Vahvistetaan yritysten sosiaalista vastuuta ja ympäristövastuuta esimerkiksi siten, että EU:n yritykset tukevat kolmansien maiden kestävänsä kehitystä ja että pannaan täytäntöön OECD:n monikansallisia yrityksiä koskevat suuntaviivat.
- Osallistutaan Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission kertomuksen seurantaan ja täytäntöönpanoon.
- Kehitetään kestävänsä kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointimenetelmiä sekä kestävänsä kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointiprosessiin osallistuvien sidosryhmien välistä vuoropuhelua.

4.4. Kestävää kehitystä edistävä hallintotapa

Vallitsee yhä laajempi yksimielisyys siitä, että maailmanlaajuisen hallintojärjestelmän oikeutusta, johdonmukaisuutta ja tehokkuutta on lisättävä. Tämä vaatii kansainvälisten hallintojärjestelyjen ja kestävän kehityksen eri osa-alueista vastaavien instituutioiden välisen vuorovaikutuksen uudelleentarkastelua.

Nyt jos koskaan näiden instituutioiden välillä tarvitaan strategista kumppanuutta, joka tukee monenvälistä toimintaa ja auttaa saavuttamaan Johannesburgin tavoitteet. On myös varmistettava yhtenäisyys ja lisättävä synergiaa kaikkien tärkeiden YK:n konferenssien seurannassa. Komissio seuraa tiiviisti sosiaali- ja talousalaa koskevien YK:n konferenssien ja huippukokousten tulosten integroitua ja koordinoitua täytäntöönpanoa ja seurantaa käsittelevän tilapäisen työryhmän työskentelyä, ja toivoo, että työryhmä onnistuu suunnittelemaan yhteisen toimintakehityksen, jota voidaan käyttää apuna YK:n tärkeimpien konferenssien – ja ei pelkästään kestävän kehityksen huippukokouksen vaan kaikkien YK:n järjestöjen konferenssien – seurannassa.

Komission ehdottama kumppanuuden tiivistäminen komission ja YK:n eri järjestöjen, rahastojen ja ohjelmien välillä³⁰ voi osaltaan tukea työskentelyä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksi esimerkki siitä on Euroopan komission ja ILO:n välinen uudistettu kumppanuus, johon kuuluu yhteistyö ihmisarvoisen työn, köyhyyden vähentämisen ja maailmanlaajuistumisen sosiaalisten näkökohtien hyväksi. Komissio ja ILO valmistelevatkin strategista kumppanuutta kehitysyhteistyön alalla.

Vahvempi kestävän kehityksen mukainen kansainvälinen hallinto on selvästikin ehdoton edellytys kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittujen tavoitteiden edistymiselle. Tältä osin Eurooppa-neuvosto on painottanut tarvetta vahvistaa YK:n ympäristöohjelmaa (UNEP) ja harkita sen institutionaalisten valmiuksien parantamista perustamalla YK:hon ympäristöviraston. Lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä UNEP:n poliittista arvovaltaa olisi vahvistettava ja sen budjettiperustaa parannettava. EU:n olisi myös edistettävä monenvälisten ympäristösopimusten tehokasta koordinoitua ja täytäntöönpanoa esimerkiksi valvomalla niiden noudattamista. Monenvälisten ympäristösopimusten ja etenkin Kioton pöytäkirjan ratifiointi on yhä yksi EU:n ensisijaisista tavoitteista.

EU:n olisi edelleen jatkettava merkittävää rooliaan YK:n kestävän kehityksen toimikunnassa (CSD). Toimikunnalla on YK:n järjestelmässä ainutlaatuinen tehtävä, sillä se kokoaa yhteen hallituksia, kansainvälisiä yhteisöjä ja tärkeitä sidosryhmiä ja edistää vuoropuhelua kestävän kehityksen avainaloilla. Sen toukokuussa 2003 hyväksytyssä työohjelmassa vuosiksi 2004–2017 keskitytään selvästi kestävän kehityksen huippukokouksen tavoitteiden ja päämäärien toteuttamiseen. Tämän pitäisi muuttaa toimikunnan työskentelyä entistä käytännönläheisemmäksi ja toimintakeskeisemmäksi.

³⁰

Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Euroopan unioni ja Yhdistyneet Kansakunnat: Monenvälisyys, KOM(2003) 526 lopullinen.

Kulutus- ja tuotantotapojen muuttaminen, yksi Johannesburgin asialistan keskeisistä aiheista, on Euroopan unionille lähinnä sisäinen haaste. Samalla EU:n on johdettava kansainvälistä työtä kestävää tuotantoa ja kulutusta koskevan kymmenvuotisen puiteohjelman laatimiseksi ja tuettava aktiivisesti prosessia, jonka UNDESA ja UNEP käynnistivät Marrakeshissa kesäkuussa 2003. Yhtä tärkeää on varmistaa, että kestävää kulutusta ja tuotantoa edistävät toimenpiteet tukevat kestävää kehitystä myös kehitysmaissa.

Vaikka kestävä kehityksen mukaisten hallintotapojen parantaminen kansainvälisesti on ratkaisevan tärkeää, hyvä hallintotapa on ennen kaikkea sisäpoliittinen asia. Monien maiden, myös kehitysmaiden, puutteellinen sisäpolitiikka on osaltaan syventänyt köyhien ja rikkaiden välistä kuilua sekä maiden ja alueiden sisällä että niiden välillä.

Kestävä kehityksen huippukokouksen täytäntöönpanosuunnitelmassa painotetaan aivan perustellusti jäsenvaltioiden vastuuta selkeiden ja tehokkaiden lakien antamisesta kestävä kehityksen tueksi. Maita kehoitetaan laatimaan kestävä kehitystä koskevat kansalliset strategiat ja aloittamaan niiden täytäntöönpano vuoteen 2005 mennessä. Ne olisi mahdollisuuksien mukaan muotoiltava köyhyyden vähentämiseen tähtäävien strategioiden yhteydessä. EU:n olisi tuettava hyvää hallintotapaa noudattavien köyhyyden vähentämiseen tähtäävien strategioiden laatimista. Tätä voidaan edistää teknisellä avulla, valmiuksien lisäämisellä ja instituutioiden kehittämällä.

Paikallisen tason täytäntöönpano ja paikallisviranomaisten rooli ovat ratkaisevia kestävä kehityksen huippukokouksen sitoumusten toteuttamisessa. Agenda 21 -paikallisohjelmat ovat osoittautuneet keskeiseksi välineeksi viedä eteenpäin kestävä kehitystä ja lisätä tietoisuutta siitä. Tällaisten strategioiden kehittämistä muun muassa kehitysmaissa olisi edelleen kannustettava ottamalla tärkeimmät sidosryhmät mukaan toimintaan.

Kestävä kehityksen huippukokouksen täytäntöönpanosuunnitelma sisältää "alueellistamisvaltuutuksen", jossa painottuvat alueellisella ja paikallisella tasolla tehtävät aloitteet ja institutionaaliset toimintakehykset. Valtuutuksen mukaisesti EU:n olisi ilmaistava tukensa alueellisten yhteistyöjärjestöjen, kuten NEPADin, ASEM:n, ASEANin ja Mercosurin, roolin vahvistamiselle sekä lisättävä osallistumistaan paikallisiin prosesseihin (esim. yhteistyöhön Välimeren tai Baltian alueilla).

YK:n kestävä kehityksen toimikunnan työskentelyssä painotetaan entistä selvemmin myös Johannesburgin täytäntöönpanosuunnitelman alueellista ja paikallista toteuttamista. YK:n aluekomissioita on pyydetty järjestämään kunkin kaksivuotiskierroksen alussa alueellinen täytäntöönpanofoorumi (Regional Implementation Forum). YK:n Euroopan talouskomission alueella pidetään ensimmäinen tällainen kokous tammikuussa 2004. Yksi talouskomission suurimmista haasteista on luoda asianmukainen rakenne, jonka kautta voitaisiin integroidusti edistää kestävä kehityksen kolmea ulottuvuutta.

Meneillään olevat EU:n toimet

- Työskennellään monenvälisen hallintojärjestelmän ja YK:n roolin lujittamiseksi kestäväan kehitykseen pyrkivässä kansainvälisessä yhteistyössä, sekä vahvistetaan kansainvälistä ympäristöhallintoa maaliskuussa 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti.
- Edistetään YK:n tärkeimpien konferenssien integroitua ja koordinoitua seurantaa.
- Tuetaan YK:n kestäväan kehityksen toimikunnan työtä tärkeimpänä kansainvälisenä elimenä, joka vastaa sekä Johannesburgin täytäntöönpanosuunnitelman seurannasta että alueellisesta seurannasta.
- Osallistutaan aktiivisesti työskentelyyn kymmenvuotisen puiteohjelman kehittämiseksi kestäväan kulutuksen ja tuotannon aloilla.
- Tuetaan kansallisten kestäväan kehityksen strategioiden kehittämistä ja toteuttamista – ja niiden yhdistämistä mahdollisuuksien mukaan köyhyyden vähentämistä koskeviin strategioihin – kaikissa maissa vuoteen 2005 mennessä.
- Edistetään kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin aktiivista osallistumista tukemalla tähän liittyviä kestäväan kehityksen huippukokouksessa käynnistettyjä aloitteita (esim. kumppanuuksia, joilla edistetään Rion julistuksen 10. periaatetta tiedonsaannista ja yleisön osallistumisoikeudesta).
- Osallistutaan aktiivisesti alueelliseen ja paikalliseen yhteistyöhön tarvittavan viitekehityksen suunnitteluun nykyisten rakenteiden (esim. YK:n aluekomissioiden) puitteissa, ja tuetaan meneillään olevia aloitteita, kuten uutta kumppanuutta Afrikan kehittämiseksi (NEPAD).

5. PÄÄTELMÄT

Kestäväan kehityksen huippukokouksessa tehtyjen sitoumusten täytäntöönpano on vielä tulevinakin vuosina suuri haaste Euroopan unionille. Vaikka monet Johannesburgissa asetetuista tavoitteista toteutuvat vasta pitkällä aikavälillä, on tärkeää osoittaa jo varhain, että unioni on lähtenyt liikkeelle ja edistynyt tavoitteissaan.

Sisäisesti EU:n tärkeimpänä haasteena on muuttaa kehityksen kannalta kestäättömiä kulutus- ja tuotantotapoja, sekä varmistaa, että luonnonvaroja hoidetaan vastuullisesti niin, että voidaan lopulta purkaa yhteys talouskasvun ja luonnonvarojen käytöstä aiheutuvan ympäristön tilan huonontumisen väliltä. Ulkoisesti EU:n uskottavuus riippuu siitä, miten tehokkaasti se pystyy täyttämään kansainväliset sitoumuksensa. Monterreyn sitoumusten nopea noudattaminen unionissa helpottaisi suuresti köyhyyden torjuntaa. EU:n Johannesburgissa esittämät vesistöjä, energiaa ja metsiä koskevat kumppanuusaloitteet ovat niin ikään tärkeitä, koska ne lisäävät unionin uskottavuutta.

Näiden ponnistelujen onnistuminen riippuu pohjimmiltaan toimien yhtenäisyydestä. EU:n ulkopuolisten haitallisten vaikutusten välttämisen ja sisäpolitiikkojen yhtenäistämisen tulee selvästikin pysyä keskeisinä tavoitteina, joiden tulisi näkyä kaikkien kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittujen tavoitteiden täytäntöönpanossa. EU:n kestävän kehityksen strategia on unionin tärkein väline Johannesburgin sitoumusten täytäntöönpanossa. Strategian tarkistaminen vuonna 2004 sen jälkeen, kun uusi komissio on astunut virkaansa, tarjoaa tilaisuuden varmistaa, että Johannesburgin sitoumukset otetaan täysin huomioon politiikan muotoilussa unionin tasolla.

Johannesburgissa pidetty kestävän kehityksen huippukokous oli ratkaiseva virstanpylväs synergian luomiseksi niiden erillisten mutta vastavuoroisesti toisiaan tukevien kansainvälisten prosessien välille, joilla pyritään taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristöpoliittiseen kehitykseen. Johannesburgin huippukokous antoi kestävälle kehitykselle maailmanlaajuista nostetta. Se merkitsi vahvaa sitoutumista monenvälisyyden tukemiseen, tavoitteisiin ja täytäntöönpanoon.

Nyt kun huippukokouksesta on kulunut vuosi, erityisesti turvallisuuden ja kaupan kaltaiset alat asettavat monenväliselle järjestelmälle sellaisia haasteita, että vahva kansainvälinen hallinto tarvitsee taakseen uutta tukea. Nyt jos koskaan EU:n on alettava puhua monenvälisyyden puolesta.

Tässä onnistuakseen EU:n on kannettava vastuunsa ja lunastettava kaikki Johannesburgissa, Dohassa ja Monterreyssä antamansa sekä sisäpoliittiset että kehitysmaita kohtaan tekemänsä ulkopoliittiset sitoumukset. Tämän prosessin kuluessa ja omien saavutustensa pohjalta EU:n on tavoiteltava maailmanlaajuista ulottuvuutta omassa sosiaali-, talous- ja ympäristöpoliittisessa toimintasuunnitelmassaan, joka ilmentää Euroopan sosiaalisen mallin keskeisiä periaatteita.